

Η περιπέτεια της Ανδρομέδας

ΜΑΘΗΜΑ

III

1

Κείμενο

Cēpheus et Cassiope Andromedam filiam habent. Cassiope, superba formā suā, cum Nymphis se comparat. Neptūnus irātus ad oram Aethiopiae urget beluam marīnam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet. Repente Perseus calceis pennātis advolat; puellam videt et stupet formā puellae. Perseus hastā beluam delet et Andromedam liberat. Cēpheus, Cassiope et incolae Aethiopiae valde gaudent.

2α

Κείμενο – Μετάφραση σε παράθεση

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

*Cēpheus et Cassiope
Andromedam filiam habent.
Cassiope, superba forma sua,

cum Nymphis se comparat.
Neptunus iratus
ad oram Aethiopiae urget
beluam marinam,
quae incolis nocet.
Oraculum incolis respondet:
«regia hostia deo placet!»
Tum Cēpheus Andromedam ad scopu-
lum adligat;
belua ad Andromedam se movet.

Repente Perseus calceis pennatis advolat;

puellam videt*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Κηφέας και η Κασσιόπη
έχουν κόρη την Ανδρομέδα.
Η Κασσιόπη, περήφανη για την ομορ-
φιά της,
συγκρίνει τον εαυτό της με τις Νηρηίδες.
Ο Ποσειδώνας οργισμένος
στέλνει στην ακτή της Αιθιοπίας
(ένα) θαλάσσιο κήτος,
το οποίο αφανίζει τους κατοίκους.
Το μαντείο απαντά στους κατοίκους:
«Βασιλικό σφάγιο αρέσει στον θεό!».
Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε
(έναν) βράχο·
το κήτος κατευθύνεται προς την Αν-
δρομέδα.
Ξαφνικά καταφθάνει πετώντας ο Περ-
σέας με τα φτερωτά σανδάλια (του)·
βλέπει την κοπέλα

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

et stupet forma puellae.

Perseus hasta beluam delet

et Andromedam liberat.

Cepheus, Cassiope et incolae Aethiopiae

valde gaudent.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

και θαμπώνεται από την ομορφιά της κοπέλας.

Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με το δόρυ (του)

και ελευθερώνει την Ανδρομέδα.

Ο Κηφέας, η Κασσιόπη και οι κάτοικοι της Αιθιοπίας

χαίρονται πάρα πολύ.

2β

Κείμενο – Μετάφραση σε αντιστοίχιση

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Cepheus et Cassiope

habent filiam Andromedam.

Cassiope, superba forma sua,

comparat se cum Nymphis.

Neptunus iratus

urget ad oram Aethiopiae

marinam beluam,

quae nocet incolis.

Oraculum respondet incolis:

«regia hostia placet deo!»

Tum Cepheus adligat Andromedam ad scopulum;

belua movet se ad Andromedam.

Repente advolat Perseus

pennatis calceis;

videt puellam

et stupet forma puellae.

Perseus delet beluam hasta

et liberat Andromedam.

Cepheus, Cassiope et incolae Aethiopiae

gaudent valde.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Κηφέας και η Κασσιόπη

έχουν κόρη την Ανδρομέδα.

Η Κασσιόπη, περήφανη για την ομορφιά της,

συγκρίνει τον εαυτό της με τις Νηρηίδες.

Ο Ποσειδώνας οργισμένος

στέλνει στην ακτή της Αιθιοπίας

(ένα) θαλάσσιο κήτος,

το οποίο αφανίζει τους κατοίκους.

Το μαντείο απαντά στους κατοίκους:

«Βασιλικό σφάγιο αρέσει στον θεό!».

Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε (έναν) βράχο·

το κήτος κατευθύνεται προς την Ανδρομέδα.

Ξαφνικά καταφθάνει πετώντας ο Περσέας με τα φτερωτά σανδάλια (του)·

βλέπει την κοπέλα

και θαμπώνεται από την ομορφιά της κοπέλας.

Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με το δόρυ (του)

και ελευθερώνει την Ανδρομέδα.

Ο Κηφέας, η Κασσιόπη και οι κάτοικοι της Αιθιοπίας

χαίρονται πάρα πολύ.

3

Λεξιλόγιο

Cepheus: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσιαστικού *Cepheus, Cephei / Cepheos* (αρσ. β' κλ.) = ο Κηφέας. [Γενική ενικ.: *Cephei & Cepheos*. Αιτιατική ενικ.: *Cepheum & Cephea*. Κλητική ενικ.: *Cepheu*. Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

et: συμπλεκτικός (παρατακτικός) σύνδεσμος = και.

Cassiope: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Cassiope, Cassiopes* (θηλ. α' κλ.) = η Κασσιόπη. [Ονομαστική, κλητική και αφαιρετική ενικ.: *Cassiope*. Γενική ενικ.: *Cassiopes*. Αιτιατική ενικ.: *Cassiopen*. Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

Andromedam: αιτιατική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Andromeda / -e, Andromedae / -es* (θηλ. α' κλ.) = η Ανδρομέδα. [Ονομαστική, κλητική και αφαιρετική ενικ.: *Andromeda & Andromede*. Γενική ενικ.: *Andromedae & Andromedes*. Αιτιατική ενικ.: *Andromedam & Andromedan & Andromeden*. Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

filiam: αιτιατική ενικ. του ουσ. *filia, filiae* (θηλ. α' κλ.) = η κόρη. [Δοτική και αφαιρετική πληθ.: *filiis & filiabus*.]

habent: γ' πληθ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *habeo, habui, habitum, habere* (2) = έχω.

Cassiope: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Cassiope, Cassiopes* (θηλ. α' κλ.) = η Κασσιόπη. [Βλ. παραπάνω.]

superba: ονομαστική ενικ., θηλ. γένους, του επιθ. της β' κλ. *superbus, -a, -um* = περήφανος.

forma: αφαιρετική ενικ. του ουσ. *forma, formae* (θηλ. α' κλ.) = η ομορφιά.

sua: αφαιρετική ενικ., θηλ. γένους, της κτητικής αντων. γ' προσώπου για έναν κτήτορα *suus, sua, suum* = ο δικός του / της, η δική του / της, το δικό του / της.

cum: πρόθεση (+ αφαιρετική) = με.

Nymphis: αφαιρετική πληθ. του ουσ. *Nympha / -e, Nymphae / -es* (θηλ. α' κλ.) = η Νύμφη. [Ονομαστική, κλητική και αφαιρετική ενικ.: *Nympha & Nymphē*. Γενική ενικ.: *Nymphae & Nymphes*. Αιτιατική ενικ.: *Nympham & Nymphēn*. Στον πληθ. αριθμό κλίνεται ομαλά κατά την α' κλ.]

se: αιτιατική ενικ., του γ' προσ. της προσωπικής αντων.

comparat: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *comparo, comparavi, comparatum, comparare* (1) = συγκρίνω.

Neptunus: ονομαστική ενικ. του ουσ. *Neptunus, Neptuni* (αρσ. β' κλ.) = ο Ποσειδώνας. [Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

iratus: ονομαστική ενικ., αρσ. γένους, της μτχ. παρακειμένου παθητ. φωνής του ρήμ. *irascor, iratus sum, irasci* (3, αποθ.) = οργίζομαι. [Ο παρακείμενος συνήθως αναπληρώνεται από τον παρακείμενο *suscensui* του *suscenseo* (βλ. σχολ. Γραμματική, σελ. 134). Η μτχ. *iratus, -a, -um* (= οργισμένος) χρησιμοποιείται κυρίως ως επίθ.]

ad: πρόθεση (+ αιτιατική) = σε, προς.

oram: αιτιατική ενικ. του ουσ. *ora, orae* (θηλ. α΄ κλ.) = η ακτή.

Aethiopiae: γενική ενικ. του ουσ. *Aethiopia, Aethiopiae* (θηλ. α΄ κλ.) = η Αιθιοπία.
[Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

urget: γ΄ ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *urgeo, ursi, -, urgere* (2) = στέλνω, σπρώχνω.

beluam: αιτιατική ενικ. του ουσ. *belua, beluae* (θηλ. α΄ κλ.) = το κήτος.

marinam: αιτιατική ενικ., θηλ. γένους, του επιθ. της β΄ κλ. *marinus, -a, -um* = θαλάσσιος.

quae: ονομαστική ενικ., θηλ. γένους, της αναφορικής αντων. *qui, quae, quod* = ο οποίος, η οποία, το οποίο.

incolis: δοτική πληθ. του ουσ. *incola, incolae* (αρσ. α΄ κλ.) = ο κάτοικος.

nocet: γ΄ ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *noceo, nocui, nocitum, nocere* (2) [+ δοτική] = βλάπτω.

oraculum: ονομαστική ενικ. του ουσ. *oraculum, oraculi* (ουδ. β΄ κλ.) = το μαντείο.

incolis: δοτική πληθ. του ουσ. *incola, incolae* (αρσ. α΄ κλ.) = ο κάτοικος.

respondet: γ΄ ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *respondeo, respondi, responsum, respondere* (2) = απαντώ.

regia: ονομαστική ενικ., θηλ. γένους, του επιθ. της β΄ κλ. *regius, -a, -um* = βασιλικός. [ΣΥΓΚΡ.: *magis regius, -a, -um*. ΥΠΕΡΘ.: *maxime regius, -a, -um*.]

hostia: ονομαστική ενικ. του ουσ. *hostia, hostiae* (θηλ. α΄ κλ.) = το σφάγιο.

deo: δοτική ενικ. του ουσ. *deus, dei* (αρσ. β΄ κλ.) = ο θεός. [Κλητική ενικ.: *deus, dive (& dee)*. Ονομαστική και κλητική πληθ.: *dei, dii & di*. Δοτική και αφαιρετική πληθ. *deis, diis & dis*. Γενική πληθ.: *deorum & deum*.]

placet: γ΄ ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *placeo, placui, placitum, placere* (2) [+ δοτική] = αρέσω.

tum: χρονικό επίρρ. = τότε.

Cepheus: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσιαστικού *Cepheus, Cephei / Cepheos* (αρσ. β΄ κλ.) = ο Κηφέας. [Βλ. παραπάνω.]

Andromedam: αιτιατική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Andromeda / -e, Andromedae / -es* (θηλ. α΄ κλ.) = η Ανδρομέδα. [Βλ. παραπάνω.]

ad: πρόθεση (+ αιτιατική) = σε, προς.

scopulum: αιτιατική ενικ. του ουσ. *scopulus, scopuli* (αρσ. β΄ κλ.) = ο βράχος.

adligat: γ΄ ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *adligo, adligavi, adligatum, adligare* (1) = δένω.

belua: ονομαστική ενικ. του ουσ. *belua, beluae* (θηλ. α΄ κλ.) = το κήτος.

ad: πρόθεση (+ αιτιατική) = σε, προς.

Andromedam: αιτιατική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Andromeda / -e, Andromedae / -es* (θηλ. α΄ κλ.) = η Ανδρομέδα. [Βλ. παραπάνω.]

se: αιτιατική ενικ., του γ΄ προσ. της προσωπικής αντων.

mover: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *moveo, movi, motum, movere* (2) = κινώ.

repente: τροπικό επίρρ. = ξαφνικά. [Προέρχεται από το επίθ. της γ' κλ. *repens, repens, repens* (γενική: *repentis*) = απροσδόκητος, αιφνίδιος.]

Perseus: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Perseus, Persei / Perseos* (αρσ. β' κλ.) = ο Περσέας. [Γενική ενικ.: *Persei & Perseos*. Αιτιατική ενικ.: *Perseum & Persea*. Κλητ. ενικ.: *Perseu*. [Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

calceis: αφαιρετική πληθ. του ουσ. *calceus, calcei* (αρσ. β' κλ.) = το σανδάλι.

pennatis: αφαιρετική πληθ., αρσ. γένους, του επιθ. της β' κλ. *pennatus, -a, -um* = φτερωτός.

advolat: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *advolo, advolavi, advolatum, advolare* (1) = καταφθάνω πετώντας.

puellam: αιτιατική ενικ. του ουσ. *puella, puellae* (θηλ. α' κλ.) = η κοπέλα.

videt: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *video, vidi, visum, videre* (2) = βλέπω.

stupet: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *stupeo, stupui, -, stupere* (2) = θαμπώνομαι.

forma: αφαιρετική ενικ. του ουσ. *forma, formae* (θηλ. α' κλ.) = η ομορφιά.

puellae: γενική ενικ. του ουσ. *puella, puellae* (θηλ. α' κλ.) = η κοπέλα.

Perseus: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσιαστικού *Perseus, Persei / Perseos* (αρσ. β' κλ.) = ο Περσέας. [Βλ. παραπάνω.]

hasta: αφαιρετική ενικ. του ουσ. *hasta, hastae* (θηλ. α' κλ.) = το δόρυ.

beluam: αιτιατική ενικ. του ουσ. *belua, beluae* (θηλ. α' κλ.) = το κήτος.

delet: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *deleo, deleui, deletum, delere* (2) = καταστρέφω, σκοτώνω.

Andromedam: αιτιατική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Andromeda / -e, Andromedae / -es* (θηλ. α' κλ.) = η Ανδρομέδα. [Βλ. παραπάνω.]

liberat: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *libero, liberavi, liberatum, liberare* (1) = ελευθερώνω.

Cepheus: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Cepheus, Cephei / Cepheos* (αρσ. β' κλ.) = ο Κηφέας. [Βλ. παραπάνω.]

Cassiope: ονομαστική ενικ. του (ανώμ.) ουσ. *Cassiope, Cassiopes* (θηλ. α' κλ.) = η Κασσιόπη. [Βλ. παραπάνω.]

incolae: ονομαστική πληθ. του ουσ. *incola, incolae* (αρσ. α' κλ.) = ο κάτοικος.

Aethiopiae: γενική ενικ. του ουσ. *Aethiopia, Aethiopiae* (θηλ. α' κλ.) = η Αιθιοπία. [Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

valde: ποσοτικό επίρρ. = πάρα πολύ. [*Valde* και *valide*: προέρχεται από το επίθ. της β' κλ. *validus, -a, -um* = δυνατός, ισχυρός.]

gaudent: γ' πληθ. οριστικής ενεστώτα ενεργ. φων. του ρήμ. *gaudeo, gavisus sum, gaudere* (2, ημιαποθ.) = χαίρομαι.

4

Λεξιλογικοί πίνακες

4.1. Ουσιαστικά

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ
αρσενικά	αρσενικά
<i>incola, -ae</i>	<i>calceus, -i</i>
θηλυκά	<i>Cepheus, -i (s.t.)</i>
<i>Aethiopia, -ae (s.t.)</i>	<i>deus, -i</i>
<i>Andromeda, -ae (s.t.)</i>	<i>Neptunus, -i (s.t.)</i>
<i>belua, -ae</i>	<i>Perseus, -i, (-os) (s.t.)</i>
<i>Cassiope, -es (s.t.)</i>	<i>scopulus, -i</i>
<i>hasta, -ae</i>	ουδέτερα
<i>hostia, -ae</i>	<i>oraculum, -i</i>
<i>filia, -ae</i>	
<i>forma, -ae</i>	
<i>Nympha, -ae</i>	
<i>ora, -ae</i>	
<i>puella, -ae</i>	

4.2. Παραθετικά επιθέτων

Β' ΚΛΙΣΗ		
θετικός	συγκριτικός	υπερθετικός
<i>iratus, -a, -um</i>	<i>irator, -ior, -ius</i>	<i>iratissimus, -a, -um</i>
<i>marinus, -a, -um</i>	—	—
<i>pennatus, -a, -um</i>	<i>pennator, -ior, -ius</i>	—
<i>regius, -a, -um</i>	<i>magis regius, -a, -um</i>	<i>maxime regius, -a, -um</i>
<i>superbus, -a, -um</i>	<i>suberior, -ior, -ius</i>	<i>superbissimus, -a, -um</i>

4.3. Αντωνυμίες

<i>qui, quae, quod</i>	αναφορική
<i>se</i>	προσωπική γ' προσ.
<i>suus, -a, -um</i>	κτητική

4.4. Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ΕΝΕΣΤ.	ΠΑΡΑΚ.	ΣΟΥΠ.	ΑΠΑΡΕΜΦ.	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Α' ΣΥΖΥΓΙΑ				
adligo	adligavi	adligatum	adligare	
advolō	advolavi	advolatum	advolare	
comparo	comparavi	comparatum	comparare	
libero	liberavi	liberatum	liberare	
Β' ΣΥΖΥΓΙΑ				
deleo	delevi	deletum	delere	ημιαποθ.
gaudeo	gavisus sum		gaudere	
habeo	habui	habitu	habere	
moveo	movi	motum	movere	
noceo	nocui	nocitum	nocere	
placeo	placui	placitum	placere	
respondeo	respondi	responsum	respondere	
stupeo	stupui	—	stupere	
urgeo	ursi	—	urgere	
video	vidi	visum	videre	

5

Κλιτικά υποδείγματα

	Singularis			
Nom.	Cepheus	Cassiope	Andromeda (Andromede)	filia
Gen.	Cephei (Cepheos)	Cassiope	Andromedae (Andromedes)	filiae
Dat.	Cepheo	Cassiope	Andromedae	filiae
Acc.	Cepheum (Cephea)	Cassiope	Andromedam (Andromedan / -en)	filiam
Voc.	Cepheu	Cassiope	Andromeda (Andromede)	filia
Abl.	Cepheo	Cassiope	Andromeda (Andromede)	filia

	Pluralis				
Nom.	—	—	—	—	filiae
Gen.	—	—	—	—	filiarum
Dat.	—	—	—	—	filiis / filiabus
Acc.	—	—	—	—	falias
Voc.	—	—	—	—	filiae
Abl.	—	—	—	—	filiis / filiabus

	Singularis				
Nom.	superba	forma sua	Nympha /-e	Neptunus	iratus
Gen.	superbae	formae suae	Nymphae / -es	Neptuni	irati
Dat.	superbae	formae suae	Nymphae	Neptuno	irato
Acc.	superbam	formam suam	Nympham (Nymphen)	Neptunum	iratum
Voc.	superba	—	Nympha / -e	Neptune	irate
Abl.	superba	forma sua	Nympha / -e	Neptuno	irato

	Pluralis				
Nom.	superbae	formae suae	Numphae	—	irati
Gen.	superbarum	formarum suarum	Numpharum	—	iratorum
Dat.	superbis	formis suis	Numphis	—	iratis
Acc.	superbas	formas suas	Numphas	—	iratos
Voc.	superbae	—	Numphae	—	irati
Abl.	superbis	formis suis	Numphis	—	iratis

	Singularis				
Nom.	ora	Aethiopia	belua marina	incola	oraculum
Gen.	orae	Aethiopiae	beluae marinae	incolae	oraculi
Dat.	orae	Aethiopiae	beluae marinae	incolae	oraculo
Acc.	oram	Aethiopiam	beluam marinam	incolam	oraculum
Voc.	ora	Aethiopia	belua marina	incola	oraculum
Abl.	ora	Aethiopia	belua marina	incola	oraculo

	Pluralis				
Nom.	orae	—	beluae marinae	incolae	oracula
Gen.	orarum	—	beluarum marinarum	incolarum	oraculorum
Dat.	oris	—	beluis marinis	incolis	oraculis
Acc.	oras	—	beluas marinas	incolas	oracula
Voc.	orae	—	beluae marinae	incolae	oracula
Abl.	oris	—	beluis marinis	incolis	oraculis

	Singularis			
Nom.	regia hostia	deus	scopulus	Perseus
Gen.	regiae hostiae	dei	scopuli	Persei (Perseos)
Dat.	regiae hostiae	deo	scopulo	Perseo
Acc.	regiam hostiam	deum	scopulum	Perseum (Persea)
Voc.	regia hostia	deus / dive (dee)	scopule	Perseu
Abl.	regia hostia	deo	scopulo	Perseo

	Pluralis			
Nom.	regiae hostiae	dei / dii / di	scopuli	—
Gen.	regiarum hostiarum	deorum / deum	scopulorum	—
Dat.	regiis hostiis	deis / diis / dis	scopulis	—
Acc.	regias hostias	deos	scopulos	—
Voc.	regiae hostiae	dei / dii / di	scopuli	—
Abl.	regiis hostiis	deis / diis / dis	scopulis	—

	Singularis		
Nom.	calceus pennatus	puella	hasta
Gen.	calcei pennati	puellae	hastae
Dat.	calceo pennato	puellae	hastae
Acc.	calceum pennatum	puellam	hastam
Voc.	calcee pennate	puella	hasta
Abl.	calceo pennato	puella	hasta

	Pluralis		
Nom.	calcei pennati	puellae	hastae
Gen.	calceorum pennatorum	puellarum	hastarum
Dat.	calceis pennatis	puellis	hastis
Acc.	calceos pennatos	puellas	hastas
Voc.	calcei pennati	puellae	hastae
Abl.	calceis pennatis	puellis	hastis

Για την κλίση των αντωνυμιών του κειμένου βλ. Παράρτημα σελ. 423.

6

Χρονικές αντικαταστάσεις

ΕΝΕΣΤ.	habent	comparat	urget	nocet	respondet
ΠΑΡΑΤ.	habebant	comparabat	urgebat	nocebat	respondebat
ΜΕΛΛ.	habebunt	comparabit	urget	nocebit	respondebit
ΠΑΡΑΚ.	habuerunt / habuere	comparavit	ursit	nocuit	respondit
ΥΠΕΡΣ.	habuerant	comparaverat	urserat	nocuerat	responderat
Σ. ΜΕΛΛ.	habuerint	comparaverit	urserit	nocuerit	responderit

ΕΝΕΣΤ.	placet	adligat	movet	advolat	videt
ΠΑΡΑΤ.	placebat	adligabat	movebat	advolabat	videbat
ΜΕΛΛ.	placebit	adligabit	movebit	advolabit	videbit
ΠΑΡΑΚ.	placuit	adligavit	movit	advolavit	vidit
ΥΠΕΡΣ.	placuerat	adligaverat	moverat	advolaverat	viderat
Σ. ΜΕΛΛ.	placuerit	adligaverit	moverit	advolaverit	viderit

ΕΝΕΣΤ.	stupet	delet	liberat	gaudent
ΠΑΡΑΤ.	stupebat	delebat	liberabat	gaudebant
ΜΕΛΛ.	stupebit	delebit	liberabit	gaudebunt
ΠΑΡΑΚ.	stupuit	delevit	liberavit	gavisi sunt
ΥΠΕΡΣ.	stupuerat	deleverat	liberaverat	gavisi erant
Σ. ΜΕΛΛ.	stupuerit	deleverit	liberaverit	gavisi erunt

7

Συντακτική ανάλυση

1. *Cepheus et Cassiope Andromedam filiam habent*: κύρια πρότ. κρίσεως.
habent: ρήμ. • **Cepheus / Cassiope:** υποκ. του *habent* • **Andromedam:** αντικ. του *habent* • **filiam:** κατηγορούμενο στο αντικ. *Andromedam* του *habent*.

2. *Cassiope, superba forma sua, cum Nymphis se comparat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

comparat: ρήμ. • **Cassiope:** υποκ. του *comparat* • **se:** αντικ. του *comparat*: εκφράζει ευθεία αυτοπάθεια • **cum Nymphis:** εμπρόθ. προσδ. της παραβολής στο *comparat* • **superba:** επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου στο υποκ. *Cassiope* του *comparat* • **forma:** αφαιρετική της αιτίας (ειδικότερα, του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου) στο *superba* • **sua:** επιθετικός προσδ. στο *forma*: εκφράζει ευθεία αυτοπάθεια.

Αυτοπάθεια

Στη λατινική γλώσσα δεν υπάρχουν αυτοπαθείς αντωνυμίες και γι' αυτό η αυτοπάθεια εκφράζεται με τις προσωπικές και τις κτητικές αντωνυμίες.

Οι αντωνυμίες του **α΄** και του **β΄ προσώπου** άλλοτε εκφράζουν αυτοπάθεια και άλλοτε δεν εκφράζουν. Όταν εκφράζουν αυτοπάθεια, λέμε ότι εκφράζουν **ευθεία (ή άμεση) αυτοπάθεια**: π.χ. *ego te amo* (η αντωνυμία *te* δεν εκφράζει αυτοπάθεια), αλλά *ego me deleo* (η αντωνυμία *me* εκφράζει ευθεία αυτοπάθεια).

Οι προσωπικές και οι κτητικές αντωνυμίες του **γ΄ προσώπου** πάντα εκφράζουν αυτοπάθεια. **Ευθεία (ή άμεση) αυτοπάθεια** εκφράζουν όταν αναφέρονται στο υποκείμενο του ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτώνται: π.χ. *Cassiope, superba forma sua, cum Nymphis se comparat* (οι αντωνυμίες *sua* και *se* εκφράζουν ευθεία αυτοπάθεια, γιατί αναφέρονται στο υποκείμενο της πρότασης στην οποία βρίσκονται). **Πλάγια (ή έμμεση) αυτοπάθεια** εκφράζουν όταν βρίσκονται σε δευτερεύουσα πρόταση ή εξαρτώνται από απαρέμφατο ή μετοχή ή άλλον ονομαστικό τύπο του ρήματος, αλλά αναφέρονται στο υποκείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης: π.χ. *Cassius existimavit hominem ad se venire* (= ο Κάσσιος νόμισε πως ένας άνθρωπος ερχόταν προς το μέρος του· η αντωνυμία *se* εκφράζει πλάγια αυτοπάθεια, γιατί εξαρτάται από το απαρέμφατο *venire* και δεν αναφέρεται στο υποκείμενο *hominem* του *venire*, αλλά στο υποκείμενο *Cassius* του *existimavit*).

3. *Neptunus iratus ad oram Aethiopiae urget beluam marinam*: κύρια πρότ. κρίσεως.

urget: ρήμ. • **Neptunus**: υποκ. του *urget* • **beluam**: αντικ. του *urget* • **marinam**: επιθετικός προσδ. στο *beluam* • **ad oram**: εμπρόθ. προσδ. της κίνησης σε τόπο στο *urget* • **Aethiopiae**: γενική κτητική στο *oram* • **iratus**: επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου στο *Neptunus* (ή αιτιολογική μτχ., συνημμένη στο *Neptunus*).

4. *quae incolis nocet*: δευτ. επιθετική αναφορική πρότ., προσδιοριστική στο *beluam* (της πρότ. 3)· εισάγεται με την αναφορική αντων. *quae*· εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό· συγκεκριμένα, με οριστική ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν· λειτουργεί ως επιθετικός προσδ. στο *beluam*.

nocet: ρήμ. • **quae**: υποκ. του *nocet* • **incolis**: αντικ. του *nocet* (ως συμπλήρωμά του).

Η δοτική χρησιμοποιείται ως συμπλήρωμα (**αντικείμενο**) ρημάτων που δηλώνουν εχθρική διάθεση (π.χ. *belua incolis nocet*) ή φιλική διάθεση (π.χ. *hostia deo placet*). (Βλ. και σχολ. βιβλίο, σελ. 47.)

5. *Oraculum incolis respondet*: κύρια πρότ. κρίσεως.

respondet: ρήμ. • **oraculum**: υποκ. του *respondet* • **incolis**: έμμ. αντικ. του *respondet*.

Παρόμοια με τα αρχαία ελληνικά, τα λεκτικά ρήματα συντάσσονται με δοτική (προσώπου) και αιτιατική (πράγματος) ή ειδικό απαρέμφατο. Εδώ, αντί να ακο-

λουθεί ένα ειδικό απαρέμφατο ως άμεσο αντικ. του *respondet*, τα λόγια του μα-
ντείου μεταφέρονται με κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο.

6. Regia hostia deo placet!: κύρια πρότ. κρίσεως.

placet: ρήμ. • *hostia*: υποκ. του *placet* • *deo*: αντικ. του *placet* (ως συμπλήρωμά του) • *regia*: επιθετικός προσδ. στο *hostia*.

7. Tum Cepheus Andromedam ad scopulum adligat: κύρια πρότ. κρίσεως.

adligat: ρήμ. • *Cepheus*: υποκ. του *adligat* • *Andromedam*: αντικ. του *adligat* • *ad scopulum*: εμπρόθ. προσδ. της στάσης σε τόπο στο *adligat* • *tum*: επιρρ. προσδ. του χρόνου στο *adligat*.

8. belua ad Andromedam se movet: κύρια πρότ. κρίσεως.

movet: ρήμ. • *belua*: υποκ. του *movet* • *se*: αντικ. του *movet*: εκφράζει άμεση αυτοπάθεια • *ad Andromedam*: εμπρόθ. προσδ. της κατεύθυνσης (σε πρόσωπο) στο *movet*.

9. Repente Perseus calceis pennatis advolat: κύρια πρότ. κρίσεως.

advolat: ρήμ. • *Perseus*: υποκ. του *advolat* • *calceis*: αφαιρετική του οργάνου στο *advolat* • *pennatis*: επιθετικός προσδ. στο *calceis* • *repente*: επιρρ. προσδ. του τρόπου στο *advolat*.

10. puellam videt: κύρια πρότ. κρίσεως.

videt: ρήμ. • ενν. *Perseus*: υποκ. του *videt* • *puellam*: αντικ. του *videt*.

11. et stupet forma puellae: κύρια πρότ. κρίσεως.

stupet: ρήμ. • ενν. *Perseus*: υποκ. του *stupet* • *forma*: αφαιρετική της αιτίας (ειδικότερα, του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου) στο *stupet* • *puellae*: γενική κτητική στο *forma*.

12. Perseus hasta beluam delet: κύρια πρότ. κρίσεως.

delet: ρήμ. • *Perseus*: υποκ. του *delet* • *beluam*: αντικ. του *delet* • *hasta*: αφαιρετική του οργάνου στο *delet*.

13. et Andromedam liberat: κύρια πρότ. κρίσεως.

liberat: ρήμ. • ενν. *Perseus*: υποκ. του *liberat* • *Andromedam*: αντικ. του *liberat*.

14. Cepheus, Cassiope et incolae Aethiopiae valde gaudent: κύρια πρότ. κρίσεως.

gaudent: ρήμ. • *Cepheus / Cassiope / incolae*: υποκ. του *gaudent* • *Aethiopiae*: γενική κτητική (ή αντικειμενική) στο *incolae* • *valde*: επιρρ. προσδ. του ποσού στο *gaudent*.

8

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ανάλυση μετοχών σε δευτερεύουσες προτάσεις

1.1. *Neptunus iratus ad oram Aethiopiae urget beluam marinam*

→ *Neptunus, quod / quia / quoniam iratus est, ad oram Aethiopiae urget beluam marinam*

Neptunus, cum iratus sit, ad oram Aethiopiae urget beluam marinam

2. Τροπή ενεργητικής σύνταξης σε παθητική

2.1. *Cepheus et Cassiope Andromedam filiam habent.*

→ *Andromeda a Cepheo et Cassiope filia habetur.*

2.2. *Cassiope, superba forma sua, cum Nymphis se comparat.*

→ *Cassiope, superba forma sua, cum Nymphis comparatur.*

Επειδή το αντικείμενο εκφράζει αυτοπάθεια (με έμφαση), όταν το ρήμα μεταφερθεί στην παθητική φωνή, θα εκφράζει πάλι αυτοπάθεια (χωρίς έμφαση). Οπότε, το *comparatur* δεν παίρνει ποιητικό αίτιο, αφού είναι παθητικής φωνής, αλλά μέσης διάθεσης (μέσο αυτοπαθητικό). Έτσι, κατά τη μετατροπή αυτή, απλώς η φράση *se comparat* μετατρέπεται σε *comparatur*. Τίποτε άλλο δεν αλλάζει στην πρόταση. Βλ. και σελ. 16-17, Παρατήρηση πρότ. 2.

2.3. *Neptunus iratus ad oram Aethiopiae urget beluam marinam*

→ *Belua marina a Neptuno irato ad oram Aethiopiae urgetur*

2.4. *belua ad Andromedam se movet*

→ *Belua ad Andromedam movetur*

[Βλ. παραπάνω, Παρατήρηση 2.2.]

2.5. *Perseus hasta beluam delet et Andromedam liberat.*

→ *Belua a Perseo hasta deletur et Andromeda liberatur.*

3. Τροπή ευθέος λόγου σε πλάγιο – Απαρεμφατικές συντάξεις

3.1. Ε.Λ. *Cepheus et Cassiope Andromedam filiam habent.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant Cepheum /-a et Cassiopen Andromedam filiam habere.*

3.2. Ε.Λ. *Cassiope, superba forma sua, cum Nymphis se comparat.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant Cassiopen, superbam forma sua, cum Nymphis se comparare.*

3.3. Ε.Λ. *Neptunus iratus ad oram Aethiopiae urget beluam marinam.*

Π.Λ. *Tradunt Neptunum iratum ad oram Aethiopiae urgere beluam marinam.*

Π.Λ. *Tradebant Neptunum iratum ad oram Aethiopiae urgere beluam marinam.*

3.4. Ε.Λ. *regia hostia deo placet!*

Π.Λ. *Oraculum incolis respondet regiam hostiam deo placere!*

3.5. Ε.Λ. *Perseus hasta beluam delet et Andromedam liberat.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant Perseum /-a hasta beluam delere et Andromedam liberare.*

3.6. Ε.Λ. *Cepheus, Cassiope et incolae Aethiopiae valde gaudent.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant Cepheum /-a, Cassiopen et incolas Aethiopiae valde gaudere.*

4. Άλλες συντακτικές ασκήσεις

4.1. *Cassiope, superba forma sua, cum Nymphis se comparat:* Να αντικατασταθεί η αντωνυμία *sua* από τον κατάλληλο τύπο της αντωνυμίας *is, ea, id*. Ποια η διαφορά στη σημασία;

→ *Cassiope, superba forma eius, cum Nymphis se comparat.*

Η αντωνυμία *is, ea, id* τίθεται ως γενική κτητική· εκφράζει κτήση χωρίς αυτοπάθεια (δηλαδή δεν εννοεί την *Cassiope* αλλά άλλο πρόσωπο). Αντίθετα, η αντωνυμία *sua* εκφράζει κτήση με αυτοπάθεια.

1

Κείμενο

Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

2α

Κείμενο – Μετάφραση σε παράθεση

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

*Silius Italicus, poeta epicus,
vir clarus erat.
XVII (septendecim) libri eius
de bello Punico secundo
pulchri sunt.
Ultimis annis vitae suae
in Campania se tenebat.
Multos in illis locis agros possidebat.*

*Silius animum tenerum habebat.
Gloriae Vergili studebat
ingeniumque eius fovebat.
Eum ut puer magistrum honorabat.*

*Monumentum eius,
quod Neapoli iacebat,
pro templo habebat.*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής,
ήταν ένδοξος άνδρας.
Τα δεκαεπτά βιβλία του
για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο
είναι όμορφα.
Τα τελευταία χρόνια της ζωής του
παρέμενε¹ στην Καμπανία.
Στα μέρη εκείνα κατείχε πολλά αγρο-
κτήματα.
Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη ψυχή.
Επιδίωκε² τη δόξα του Βιργίλιου
και περιέβαλλε με αγάπη το πνεύμα του.
Τον τιμούσε, όπως ο μαθητής τον δά-
σκαλο.
Το μνημείο του,
που βρισκόταν στη Νεάπολη,
θεωρούσε σαν ναό.

1. Ή: έμενε μόνιμα.

2. Βιβλ. καθηγ.: Επιδίωκε (να φτάσει).

2β

Κείμενο – Μετάφραση σε αντιστοίχιση

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

*Silius Italicus, epicus poeta,
erat clarus vir.
XVII (septendecim) libri eius
de secundo Punico bello
sunt pulchri.
Ultimis annis vitae suae
tenebat se in Campania.
In locis illis possidebat multos agros.*

*Silius habebat tenerum animum.
Studebat gloriae Vergili
fovebatque ingenium eius.
Eum honorabat ut puer magistrum.*

*Monumentum eius,
quod iacebat Neapoli,
habebat pro templo.*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής,
ήταν ένδοξος άνδρας.
Τα δεκαεπτά βιβλία του
για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο
είναι όμορφα.
Τα τελευταία χρόνια της ζωής του
παρέμενε¹ στην Καμπανία.
Στα μέρη εκείνα κατείχε πολλά αγρο-
κτήματα.
Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη ψυχή.
Επιδίδωκε² τη δόξα του Βιργίλιου
και περιέβαλλε με αγάπη το πνεύμα του.
Τον τιμούσε, όπως ο μαθητής τον δά-
σκαλο.
Το μνημείο του,
που βρισκόταν στη Νεάπολη,
θεωρούσε σαν ναό.

3

Λεξιλόγιο

Silius: ονομαστική ενικ. του ουσ. *Silius, Silii / Sili* (αρσ. β΄ κλ.) = ο Σίλιος. [Κλητική ενικ.: *Sili.*]

Italicus: ονομαστική ενικ. του ουσ. *Italicus, Italici* (αρσ. β΄ κλ.) = ο Ιταλικός. [Προέρχεται από το επίθ. της β΄ κλ. *Italicus, -a, -um.*]

poeta: ονομαστική ενικ. του ουσ. *poeta, poetae* (αρσ. α΄ κλ.) = ο ποιητής.

epicus: ονομαστική ενικ., αρσ. γένους, του επιθ. της β΄ κλ. *epicus, -a, -um* = επικός.

vir: ονομαστική ενικ. του ουσ. *vir, viri* (αρσ. β΄ κλ.) = ο άνδρας.

clarus: ονομαστική ενικ., αρσ. γένους, του επιθ. της β΄ κλ. *clarus, -a, -um* = ένδοξος.

erat: γ΄ ενικ. οριστικής παρατατικού του ρήμ. *sum, fui, -, esse* = είμαι.

XVII (septendecim): ονομαστική πληθ. του (άκλιτου) απόλυτου αριθμητικού επιθ. *septendecim* = δεκαεπτά.

libri: ονομαστική πληθ. του ουσ. *liber, libri* (αρσ. β΄ κλ.) = το βιβλίο.

eius: γενική ενικ., αρσ. γένους, της δεικτικής (ως επαναληπτικής) αντων. *is, ea, id* = αυτός, αυτή, αυτό.

de: πρόθεση (+ αφαιρετική) = για, σχετικά με.

bello: αφαιρετική ενικ. του ουσ. *bellum, belli* (ουδ. β' κλ.) = ο πόλεμος.

Punico: αφαιρετική ενικ., ουδ. γένους, του επιθ. της β' κλ. *Punicus, -a, -um* = Καρχηδονιακός.

secundo: αφαιρετική ενικ., ουδ. γένους, του τακτικού αριθμητικού επιθ. της β' κλ. *secundus, -a, -um* = δεύτερος.

pulchri: ονομαστική πληθ., αρσ. γένους, του επιθ. της β' κλ. *pulcher, pulchra, pulchrum* = ωραίος. [ΣΥΓΚΡ.: *pulchrior, -ior, -ius*. ΥΠΕΡΘ.: *pulcherimus, -a, -um*.]

sunt: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα του ρήμ. *sum, fui, -, esse* = είμαι.

ultimis: αφαιρετική πληθ., αρσ. γένους, του επιθ. της β' κλ. *ultimus, -a, -um* = τελευταίος. [Είναι υπερθετικός βαθμός που παράγεται από το επίρρ. (και πρόθ.) *ultra* (= πέρα). ΘΕΤ.: -. ΣΥΓΚΡ.: *ulterior, -ior, -ius*. ΥΠΕΡΘ.: *ultimus, -a, -um*.]

annis: αφαιρετική πληθ. του ουσ. *annus, anni* (αρσ. β' κλ.) = ο χρόνος, το έτος.

vitae: γενική ενικ. του ουσ. *vita, vitae* (θηλ. α' κλ.) = η ζωή.

suae: γενική ενικ., θηλ. γένους, της κτητικής αντων. του γ' προσ. για έναν κτήτορα *suus, sua, suum* = ο δικός του / της, η δική του / της, το δικό του / της.

in: πρόθεση (+ αφαιρετική) = σε.

Campania: αφαιρετική ενικ. του ουσ. *Campania, Campaniae* (θηλ. α' κλ.) = η Καμπανία. [Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

se: αιτιατική ενικ., γ' προσ. της προσωπικής αντων.

tenebat: γ' ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *teneo, tenui, tentum, tenere* (2) = κρατώ, έχω.

multos: αιτιατική πληθ., αρσ. γένους, του επιθ. της β' κλ. *multus, -a, -um* = πολλός. [Παραθετικά κυρίως στον πληθ.: ΣΥΓΚΡ.: *plures, -es, -a*. ΥΠΕΡΘ.: *plurimi, -ae, -a*.]

in: πρόθεση (+ αφαιρετική) = σε.

illis: αφαιρετική πληθ., αρσ. γένους, της δεικτικής αντων. *ille, illa, illud* = εκείνος, εκείνη, εκείνο.

locis: αφαιρετική πληθ. του ουσ. *locus, loci* (αρσ. β' κλ.) = ο τόπος, το μέρος. [Πληθ. αριθμός: (αρσ.) *loci, locorum* (= χωρία βιβλίου) και (ουδ.) *loca, locorum* (= τόποι) (ετερογενές).]

agros: αιτιατική πληθ. του ουσ. *ager, agri* (αρσ. β' κλ.) = ο αγρός, το αγρόκτημα.

possidebat: γ' ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *possideo, possedi, possessum, possidere* (2) = κατέχω, έχω στην κατοχή μου.

Silius: ονομαστική ενικ. του ουσ. *Silius, Silii / Sili* (αρσ. β' κλ.) = ο Σίλιος. [Κλητική ενικ.: *Sili*.]

animus: αιτιατική ενικ. του ουσ. *animus, animi* (αρσ. β' κλ.) = η ψυχή.

tenerum: αιτιατική ενικ., αρσ. γένους, του επιθ. της β' κλ. *tener, tenera, tenerum* = τρυφερός. [ΣΥΓΚΡ.: *tenerior, -ior, -ius*. ΥΠΕΡΘ.: *tenerimus, -a, -um*.]

habebat: γ' ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *habeo, habui, habitum, habere* (2) = έχω.

gloriae: δοτική ενικ. του ουσ. *gloria, gloriae* (θηλ. α΄ κλ.) = η δόξα.

Vergili: γενική ενικ. του ουσ. *Vergilius, Vergilii / Vergili* (αρσ. β΄ κλ.) = ο Βιργίλιος.
[Κλητική ενικ: *Vergili.*]

studebat: γ΄ ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *studeo, studui, –, studere* (2) [+ δοτική] = επιδιώκω.

ingenium: αιτιατική ενικ. του ουσ. *ingenium, ingenii / ingeni* (ουδ. β΄ κλ.) = το πνεύμα.
-**que:** συμπλεκτικός (παρατακτικός) σύνδεσμος = και. [Είναι εγκλιτική λέξη.]

eius: γενική ενικ., αρσ. γένους, της δεικτικής (ως επαναληπτικής) αντων. *is, ea, id* = αυτός, αυτή, αυτό.

fovebat: γ΄ ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *foveo, fovi, fotum, fovere* (2) = περιβάλλω με αγάπη, λατρεύω.

eum: αιτιατική ενικ., αρσ. γένους, της δεικτικής (ως επαναληπτικής) αντων. *is, ea, id* = αυτός, αυτή, αυτό.

ut: παραβολικός σύνδεσμος (εκφράζει τρόπο) = όπως.

puer: ονομαστική ενικ. του ουσ. *puer, pueri* (αρσ. β΄ κλ.) = το παιδί· εδώ: ο μαθητής.

magistrum: αιτιατική ενικ. του ουσ. *magister, magistri* (αρσ. β΄ κλ.) = ο δάσκαλος.

honorabat: γ΄ ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *honoro, honoravi, honoratum, honorare* (1) = τιμώ.

monumentum: αιτιατική ενικ. του ουσ. *monumentum, monumenti* (ουδ. β΄ κλ.) = το μνημείο.

eius: γενική ενικ., αρσ. γένους, της δεικτικής (ως επαναληπτικής) αντων. *is, ea, id* = αυτός, αυτή, αυτό.

quod: ονομαστική ενικ., ουδ. γένους, της αναφορικής αντων. *qui, quae, quod* = ο οποίος, η οποία, το οποίο.

Neapoli: αφαιρετική ενικ. του ουσ. *Neapolis, Neapolis* (θηλ. γ΄ κλ.) = η Νεάπολη.
[Αιτιατική ενικ.: *Neapolim*. Αφαιρετική ενικ.: *Neapoli*. Δεν έχει πληθ. αριθμό.]

iacebat: γ΄ ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *iaceo, iacui, iacitum, iacere* (2) = βρίσκομαι, κείμαι.

pro: πρόθεση (+ αφαιρετική) = αντί, σαν.

templum: αφαιρετική ενικ. του ουσ. *templum, templi* (ουδ. β΄ κλ.) = ο ναός.

habebat: γ΄ ενικ. οριστικής παρατατικού ενεργ. φων. του ρήμ. *habeo, habui, habitum, habere* (2) = έχω· εδώ: θεωρώ.

4

Λεξιλογικοί πίνακες

4.1. Ουσιαστικά

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
αρσενικά	αρσενικά	θηλυκά
<i>poeta, -ae</i>	<i>ager, agri</i>	<i>Neapolis, Neapolis (s.t.)</i>
θηλυκά	<i>animus, -i</i>	
<i>Campania, -ae (s.t.)</i>	<i>annus, -i</i>	
<i>gloria, -ae</i>	<i>Italicus, -i</i>	
<i>vita, -ae</i>	<i>liber, libri</i>	
	<i>locus, -i (ετερογενές)</i>	
	<i>magister, magistri</i>	
	<i>puer, pueri</i>	
	<i>Silius, -ii, (-i)</i>	
	<i>Vergilius, -ii, (-i)</i>	
	<i>vir, viri</i>	
	ουδέτερα	
	<i>bellum, -i</i>	
	<i>ingenium, -ii, (-i)</i>	
	<i>monumentum, -i</i>	
	<i>templum, -i</i>	

4.2. Παραθετικά επιθέτων

Β' ΚΛΙΣΗ		
θετικός	συγκριτικός	υπερθετικός
<i>clarus, -a, -um</i>	<i>clarior, -ior, -ius</i>	<i>clarissimus, -a, -um</i>
<i>epicus, -a, -um</i>	—	—
<i>multus, -a, -um</i>	-, -, <i>plus</i> (πληθ. <i>plures, -es, -a</i>)	<i>plurimus, -a, -um</i>
<i>pulcher, pulchra, pulchrum</i>	<i>pulchrior, -ior, -ius</i>	<i>pulcherrimus, -a, -um</i>
<i>Punicus, -a, -um</i>	—	—
<i>secundus, -a, -um</i>	—	—
<i>septendecim</i>	—	—
<i>tener, tenera, tenerum</i>	<i>tenerior, -ior, -ius</i>	<i>tenerimus, -a, -um</i>
<i>(ultra)</i>	<i>ulterior, ulterior, ulterius</i>	<i>ultimus, -a, -um</i>

4.3. Αντωνυμίες

<i>ille, illa, illud</i>	δεικτική
<i>is, ea, id</i>	δεικτική (ως επαναληπτική)
<i>se</i>	προσωπική γ΄ προσ.
<i>suus, -a, -um</i>	κτητική
<i>qui, quae, quod</i>	αναφορική

4.4. Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ΕΝΕΣΤ.	ΠΑΡΑΚ.	ΣΟΥΠ.	ΑΠΑΡΕΜΦ.	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
sum	fui	—	esse	ανώμ.
Α΄ ΣΥΖΥΓΙΑ				
honoro	honoravi	honoratum	honore	
Β΄ ΣΥΖΥΓΙΑ				
foveo	fovi	fotum	fovere	
habeo	habui	habutum	habere	
iaceo	iacui	iacitum	iacere	
possideo	posse	posse	possidere	
studeo	studui	—	studere	
teneo	tenui	tentum	tenere	

5

Κλιτικά υποδείγματα

	Singularis			
Nom.	Silius Italicus	poeta epicus	vir clarus	liber
Gen.	Silii / -i Italici	poetae epici	viri clari	libri
Dat.	Silio Italico	poetae epico	viro claro	libro
Acc.	Silium Italicum	poetam epicum	virum clarum	librum
Voc.	Sili Italice	poeta epice	vir clare	liber
Abl.	Silio Italico	poeta epico	viro claro	libro

	Pluralis			
Nom.	—	poetae epici	viri clari	libri
Gen.	—	poetarum epicorum	virorum clarorum	librorum
Dat.	—	poetis epici	viris clari	libris
Acc.	—	poetas epicos	viros claros	libros
Voc.	—	poetae epici	viri clari	libri
Abl.	—	poetis epici	viris clari	libris

	Singularis				
Nom.	bellum Punicum	secundum	pulcher	ultimus annus	vita
Gen.	belli Punici	secundi	pulchri	ultimi anni	vitae
Dat.	bello Punico	secundo	pulchro	ultimo anno	vitae
Acc.	bellum Punicum	secundum	pulchrum	ultimum annum	vitam
Voc.	bellum Punicum	—	pulcher	ultime anne	vita
Abl.	bello Punico	secundo	pulchro	ultimo anno	vita

	Pluralis				
Nom.	bella Punica	secunda	pulchri	ultimi anni	vitae
Gen.	bellorum Punicorum	secundorum	pulchrorum	ultimorum annorum	vitarum
Dat.	bellis Punicis	secundis	pulchris	ultimis annis	vitis
Acc.	bella Punica	secunda	pulchros	ultimos annos	vitae
Voc.	bella Punica	—	pulchri	ultimi anni	vitae
Abl.	bellis Punicis	secundis	pulchris	ultimis annis	vitis

	Singularis				
Nom.	Campania	ager	locus	animus tener	gloria
Gen.	Campaniae	agri	loci	animi teneri	gloriae
Dat.	Campaniae	agro	loco	animo tenero	gloriae
Acc.	Campaniam	agrum	locum	animus tenerum	gloriam
Voc.	Campania	ager	loce	anime tener	gloria
Abl.	Campania	agro	loco	animo tenero	gloria

	Pluralis				
Nom.	—	agri	loci & loca	animi teneri	gloriae
Gen.	—	agrorum	locorum	animorum tenerorum	gloriarum
Dat.	—	agris	locis	animis teneris	gloriis
Acc.	—	agros	locos & loca	animos teneros	glorias
Voc.	—	agri	loci & loca	animi teneri	gloriae
Abl.	—	agris	locis	animis teneris	gloriis

	Singularis				
Nom.	Vergilius	ingenium	puer	magister	monumentum
Gen.	Vergilii / -i	ingenii / -i	pueri	magistri	monumenti
Dat.	Vergilio	ingenio	puero	magistro	monumento
Acc.	Vergilium	ingenium	puerum	magistrum	monumentum
Voc.	Vergili	ingenium	puer	magister	monumentum
Abl.	Vergilio	ingenio	puero	magistro	monumento

	Pluralis				
Nom.	Vergilii ³	ingenia	pueri	magistri	monumenta
Gen.	Vergiliorum	ingeniorum	puerorum	magistorum	monumentorum
Dat.	Vergiliis	ingeniis	pueris	magistris	monumentis
Acc.	Vergilios	ingenia	pueros	magistros	monumenta
Voc.	Vergilii	ingenia	pueri	magistri	monumenta
Abl.	Vergiliis	ingeniis	pueris	magistris	monumentis

	Singularis			Pluralis	
Nom.	Neapolis	templum	Nom.	—	templa
Gen.	Neapolis	templi	Gen.	—	templorum
Dat.	Neapoli	templo	Dat.	—	templis
Acc.	Neapolim	templum	Acc.	—	templa
Voc.	Neapolis	templum	Voc.	—	templa
Abl.	Neapoli	templo	Abl.	—	templis

Για την κλίση των αντωνυμιών του κειμένου βλ. Παράρτημα σελ. 423.

6

Χρονικές αντικαταστάσεις

ΕΝΕΣΤ.	est	sunt	tenet	possidet	habet
ΠΑΡΑΤ.	erat	erant	tenebat	possidebat	habebat
ΜΕΛΛ.	erit	erunt	tenebit	possidebit	habebit
ΠΑΡΑΚ.	fuit	fuerunt / fuere	tenuit	possedit	habuit
ΥΠΕΡΣ.	fuerat	fuerant	tenuerat	possederat	habuerat
Σ. ΜΕΛΛ.	fuerit	fuerint	tenuerit	possederit	habuerit

ΕΝΕΣΤ.	studet	fovet	honorat	iacet
ΠΑΡΑΤ.	studebat	fovebat	honorabat	iacebat
ΜΕΛΛ.	studebit	fovebit	honorabit	iacebit
ΠΑΡΑΚ.	studuit	fovit	honoravit	iacuit
ΥΠΕΡΣ.	studuerat	foverat	honoraverat	iacuerat
Σ. ΜΕΛΛ.	studuerit	foverit	honoraverit	iacuerit

3. Τα κύρια ονόματα στον πληθυντικό χρησιμοποιούνται για πολλά πρόσωπα που έχουν το ίδιο όνομα ή για ομάδα προσώπων με κοινές ιδιότητες.

7

Συντακτική ανάλυση

1. *Silius Italicus, poeta epicus, vir clarus erat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

erat: ρήμ. • *Silius Italicus*: υποκ. του *erat* • *vir*: κατηγορούμενο στο υποκ. *Silius Italicus* του *erat* • *clarus*: επιθετικός προσδ. στο *vir* • *poeta*: παράθεση στο *Silius Italicus* • *epicus*: επιθετικός προσδ. στο *poeta*.

2. *XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt*: κύρια πρότ. κρίσεως.

sunt: ρήμ. • *libri*: υποκ. του *sunt* • *pulchri*: κατηγορούμενο στο υποκ. *libri* του *sunt* • *XVII (septendecim)*: επιθετικός προσδ. στο *libri* • *eius*: γενική κτητική⁴ στο *libri* • *de bello*: εμπρόθ. προσδ. της αναφοράς στο *libri* • *Punico*: επιθετικός προσδ. στο *bello* • *secundo*: επιθετικός προσδ. στη φράση *bello Punico*.

Το αριθμητικό επίθετο *secundo* λειτουργεί εδώ ως επάλληλος επιθετικός προσδιορισμός, γιατί δεν προσδιορίζει μόνο μία λέξη αλλά ένα ονοματικό σύνολο, που αποτελείται από ένα ουσιαστικό και τον επιθετικό προσδιορισμό του.

3. *Ultimis annis vitae suae in Campania se tenebat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

tenebat: ρήμ. • ενν. *Silius Italicus*: υποκ. του *tenebat* • *se*: αντικ. του *tenebat*: εκφράζει ευθεία αυτοπάθεια • *in Campania*: εμπρόθ. προσδ. της στάσης σε τόπο στο *tenebat* • *annis*: αφαιρετική του χρόνου στο *tenebat* • *ultimis*: επιθετικός προσδ. στο *annis* • *vitae*: γενική διαιρετική στο *annis* • *suae*: επιθετικός προσδ. στο *vitae*: εκφράζει ευθεία αυτοπάθεια.

Για την αυτοπάθεια βλ. σελ. 16-17, Παρατήρηση πρότ. 2.

4. *Multos in illis locis agros possidebat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

possidebat: ρήμ. • ενν. *Silius Italicus*: υποκ. του *possidebat* • *agros*: αντικ. του *possidebat* • *multos*: επιθετικός προσδ. στο *agros* • *in locis*: εμπρόθ. προσδ. της στάσης σε τόπο στο *possidebat* • *illis*: επιθετικός προσδ. στο *locis*.

Η (τοπική) αφαιρετική του ουσ. *locus*, όταν συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό, συνήθως είναι απρόθετη (πρβ. κείμεν. 15: *locis frigidissimis*) και σπανιότερα εμπρόθετη. Ισοδύναμη έκφραση: *in illis locis* = *illis locis*.

5. *Silius animum tenerum habebat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

habebat: ρήμ. • *Silius*: υποκ. του *habebat* • *animum*: αντικ. του *habebat* • *tenerum*: επιθετικός προσδ. στο *animum*.

4. Ακριβέστερα, η γενική *eius* είναι γενική του δημιουργού στο *libri*. Το σχολικό βιβλίο δεν αναφέρει την ύπαρξη της ειδικότερης αυτής κατηγορίας, οπότε την εντάσσουμε στη γενική κτητική.

6. *Gloriae Vergili studebat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

studebat: ρήμ. • ενν. *Silius*: υποκ. του *studebat* • *gloriae*: αντικ. του *studebat* (ως συμπλήρωμά του)⁵ • *Vergili*: γενική κτητική στο *gloriae*.

7. *ingeniumque eius fovebat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

fovebat: ρήμ. • ενν. *Silius*: υποκ. του *fovebat* • *ingenium*: αντικ. του *fovebat* • *eius*: γενική κτητική στο *ingenium*.

8. *Eum honorabat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

honorabat: ρήμ. • ενν. *Silius*: υποκ. του *honorabat* • *eum*: αντικ. του *honorabat*.

9. *ut puer magistrum* (ενν. *honorat*): δευτ. επιρρ. απλή παραβολική πρότ., που δηλώνει τρόπο· εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με οριστική, γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα· συγκεκριμένα, με οριστική ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν· λειτουργεί ως β΄ όρος σύγκρισης (α΄ όρος είναι η κύρια πρότ. 8).

ενν. *honorat*: ρήμ. • *puer*: υποκ. του *honorat* • *magistrum*: αντικ. του *honorat*.

10. *Monumentum eius pro templo habebat*: κύρια πρότ. κρίσεως.

habebat: ρήμ. • ενν. *Silius*: υποκ. του *habebat* • *monumentum*: αντικ. του *habebat* • *pro templo*: εμπρόθ. προσδ. της παραβολής σε θέση κατηγορουμένου στο αντικ. *monumentum* του *habebat* • *eius*: γενική κτητική στο *monumentum*.

Το κατηγορούμενο του αντικειμένου εκφράζεται με την πρόθεση *pro* + αφαιρετική, γιατί δηλώνει παραβολή / παρομοίωση. Ισοδύναμη έκφραση: παραβολικό επίρρημα *tamquam* / *quasi* + κατηγορούμενο αντικειμένου (σε αιτιατική), δηλαδή *pro templo* = *tamquam templum* ή *quasi templum*.

11. *quod Neapoli iacebat*: δευτ. επιθετική αναφορική πρότ., προσδιοριστική στο *monumentum* (της πρότ. 10)· εισάγεται με την αναφορική αντων. *quod*· εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό· συγκεκριμένα, με οριστική παρατατικού, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (ή: για να δηλωθεί διάρκεια στο παρελθόν)· λειτουργεί ως επιθετικός προσδ. στο *monumentum*.

iacebat: ρήμ. • *quod*: υποκ. του *iacebat* • *Neapoli*: (αφαιρετική ως) επιρρ. προσδ. της στάσης σε τόπο στο *iacebat*.

Η στάση σε τόπο εκφράζεται εδώ με απρόθετη αφαιρετική (τοπική), γιατί το *Neapolis* είναι όνομα πόλης γ΄ κλ. (Βλ. και σχολ. βιβλίο, κεφ. 28, Παρατήρηση 1.)

5. Βλ. σελ. 17, Παρατήρηση πρότ. 4.

8

Συντακτικές ασκήσεις

1. Τροπή ενεργητικής σύνταξης σε παθητική

1.1. *Ultimis annis vitae suae in Campania se tenebat.*

→ *Ultimis annis vitae suae in Campania tenebatur.*

Επειδή το αντικείμενο εκφράζει αυτοπάθεια (με έμφαση), όταν το ρήμα μεταφερθεί στην παθητική φωνή, θα εκφράζει πάλι αυτοπάθεια (χωρίς έμφαση). Οπότε, το *tenebatur* δεν παίρνει ποιητικό αίτιο, αφού είναι παθητικής φωνής, αλλά μέσης διάθεσης (μέσο αυτοπαθητικό). Έτσι, κατά τη μετατροπή αυτή, απλώς η φράση *se tenebat* μετατρέπεται σε *tenebatur*. Τίποτε άλλο δεν αλλάζει στην πρόταση. Βλ. και σελ. 113, Παρατήρηση πρότ. 3.

1.2. *Multos in illis locis agros (Silius) possidebat.*

→ *Multi in illis locis agri (a Silio) possidebantur.*

1.3. *Silius animum tenerum habebat.*

→ *Animus tener a Silio habebatur.*

1.4. *(Silius) ingenium eius fovebat*

→ *ingenium eius (a Silio) fovebatur*

1.5. *Monumentum eius pro templo (Silius) habebat.*

→ *Monumentum eius pro templo (a Silio) habebatur.*

2. Ισοδύναμες εκφράσεις

2.1. *pro templo habebat*

→ *tamquam templum ή quasi templum*

3. Τροπή ευθέος λόγου σε πλάγιο – Απαρεμφατικές συντάξεις

3.1. Ε.Λ. *Silius Italicus, poeta epicus, vir clarus erat.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant Silium Italicum, poetam epicum, virum clarum esse.*

Τρέπουμε την οριστική παρατατικού σε απαρέμφατο ενεστώτα, σύμφωνα με την οδηγία διόρθωσης των θεμάτων που είχε δοθεί στις Πανελλαδικές εξετάσεις του 2012. Θεωρούμε ότι κανονικά θα έπρεπε να τραπεί σε απαρέμφατο παρακειμένου, προκειμένου να εκφράζεται το προτερόχρονο σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης. Βλ. και Α.Ι. Γιαγκοπούλου, *Συντακτικό της Λατινικής Γλώσσας*, εκδ. Ζήτη, σελ. 195.

3.2. Ε.Λ. *XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant XVII (septendecim) libros eius de bello Punico secundo pulchros esse.*

3.3. Ε.Λ. *Multos in illis locis agros (Silius) possidebat.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant multos in illis locis agros Silium possidere.*

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΠΑΚΛΑΒΑΣ – ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΠΙΚΑΚΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ – ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως, άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Τις μεταφράσεις όλων των μαθημάτων έγραψε ο Β. Μπακλαβάς. Τα γλωσσικά σχόλια των μαθημάτων 3-20 έγραψε η Α. Ηλιοπούλου και των μαθημάτων 21-45 ο Β. Μπακλαβάς. Τους λεξιλογικούς πίνακες και τα κλιτικά υποδείγματα όλων των μαθημάτων έγραψε ο Μ. Μπικάκης. Τις συντακτικές αναλύσεις των μαθημάτων 3-20 έγραψαν από κοινού ο Μ. Μπικάκης και ο Β. Μπακλαβάς, ενώ των μαθημάτων 21-45 έγραψε ο Β. Μπακλαβάς. Τις συντακτικές ασκήσεις έγραψαν από κοινού η Ε. Αντωνοπούλου και ο Β. Μπακλαβάς. Τις απαντήσεις στις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου σε όλα τα μαθήματα έγραψε ο Μ. Μπικάκης. Τα θέματα προσομοίωσης έγραψαν από κοινού οι Β. Μπακλαβάς και Μ. Μπικάκης. Όλα τα μέλη της συγγραφικής ομάδας επιμελήθηκαν από κοινού το έργο.

Εκδόσεις Πατάκη – Εκπαίδευση

Β. Μπακλαβάς, Μ. Μπικάκης, Ε. Αντωνοπούλου, Α. Ηλιοπούλου,

Λατινικά Γ΄ Γενικού Λυκείου, Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών

Διορθώσεις: Σοφία Κροκίδη

Υπεύθυνος έκδοσης: Βαγγέλης Μπακλαβάς

DTP: Χριστίνα Κωνσταντινίδου, Αλέξιος Μάστορης

Φιλμ – μονταζ: Γιώργος Κεραμάς

Copyright© Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη), Β. Μπακλαβάς, Μ. Μπικάκης,

Ε. Αντωνοπούλου και Α. Ηλιοπούλου, Αθήνα, 2015

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Αύγουστος 2015

Κ.Ε.Τ. 8116 – Κ.Ε.Π. 623/15

ISBN 978-960-16-4804-0

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210.36.50.000, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 570 09, ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213, ΤΗΛ: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Πρόλογος

Το παρόν βοήθημα αποτελεί καρπό πολύχρονης φροντιστηριακής διδακτικής εμπειρίας όλων των συγγραφέων. Περιλαμβάνει όλη την εξεταστέα ύλη, όλα όσα χρειάζονται οι υποψήφιοι για να αριστεύσουν στις Πανελλαδικές εξετάσεις. Στηρίζεται στις παρατηρήσεις του σχολικού βιβλίου, του *Βιβλίου του καθηγητή*, του βιβλίου *Αξιολόγηση* του Κ.Ε.Ε. και των Ψηφιακών Βοηθημάτων του Υπουργείου Παιδείας.

Κάθε μάθημα δομείται ως εξής:

- κείμενο και μετάφραση σε παράθεση (χωρίς μετασχηματισμό του κειμένου)
- κείμενο και μετάφραση σε αντιστοίχιση (με μετασχηματισμό του κειμένου, ώστε να υπάρχει αντιστοιχία κειμένου και μετάφρασης)
- αναλυτική γραμματική αναγνώριση όλων των λέξεων
- λεξιλογικοί πίνακες και κλιτικά υποδείγματα
- αναλυτική αναγνώριση όλων των λέξεων, με αναγνώριση όλων των δευτερευουσών προτάσεων και συντακτικά σχόλια που αποτελούν μέρος της εξεταστέας ύλης
- συντακτικές ασκήσεις που μπορεί να αποτελέσουν θέματα στις Πανελλαδικές εξετάσεις.

Στο τέλος του βιβλίου υπάρχουν Παραρτήματα με:

- θέματα θεωρίας συντακτικού
- θέματα θεωρίας γραμματικής
- απαντήσεις στις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου
- θέματα προσομοίωσης.

Στο www.patakis.gr/latinika θα βρείτε φύλλα εργασίας ανά μάθημα, κριτήρια αξιολόγησης και άλλα υποστηρικτικά υλικά για το μάθημα των Λατινικών, τα οποία θα ανανεώνονται διαρκώς.

Για σχόλια, παρατηρήσεις, διευκρινίσεις κτλ. μπορείτε να επικοινωνείτε με τους συγγραφείς στο info@patakis.gr.

Αφιερώσεις και ευχαριστίες

Από τον Β. Μπακλαβά αφιερώνεται στο ξεχωριστό Γ1 που αποφοίτησε το 2015, από τον Μ. Μπικάκη στην πολυαγαπημένη κόρη του Γκρέτα και από την Α. Ηλιούλου στον σύζυγό της Ηρακλή και στον μαθητή της Ιάσωνα. Η συγγραφική ομάδα ευχαριστεί τη φιλόλογο Σοφία Κροκίδη για την ενδελεχή διόρθωση των τυπογραφικών δοκιμών και τους γραφίστες Χριστίνα Κωνσταντινίδου και Αλέξιο Μάστορη για την επιμελή εργασία τους στη σελιδοποίηση του κειμένου.

Συντομογραφίες

Abl.	Ablativus / Αφαιρετική	κλ.	κλίση
Acc.	Accusativus / Αιτιατική	κτλ.	και τα λοιπά
Dat.	Dativus / Δοτική	Λ.Γ.	«Λατινική Γραμματική» (του Α. Τζαρτζάνου)
Gen.	Genetivus / Γενική	ΜΕΛΛ.	μέλλοντας
Nom.	Nominativus / Ονομαστική	μτχ.	μετοχή
Voc.	Vocativus / Κλητική	ουδ.	ουδέτερο
αντικ.	αντικείμενο	ουσ.	ουσιαστικό
αντων.	αντωνυμία	παθητ. φων.	παθητική φωνή
ανώμ.	ανώμαλο	π.χ.	παραδείγματος χάριν
αποθ.	αποθετικό	ΠΑΡΑΚ.	παρακείμενος
αρσ.	αρσενικό	ΠΑΡΑΤ.	παρατατικός
άσκ.	άσκηση	πληθ.	πληθυντικός
Βιβλ. καθηγ.	Βιβλίο καθηγητή	πρβ.	παράβαλε
βλ.	βλέπε	προσδ.	προσδιορισμός
δευτ.	δευτερεύουσα	πρότ.	πρόταση
εμπρόθ.	εμπρόθετος	ρήμ.	ρήμα
ενεργ. φων.	ενεργητική φωνή	Σ. ΜΕΛΛ.	συντελεσμένος μέλλοντας
ΕΝΕΣΤ.	ενεστώτας	σελ.	σελίδα / σελίδες
ενικ.	ενικός	σημ.	σημείωση
ενν.	εννοείται	συγκρ. / ΣΥΓΚΡ.	συγκριτικός
επίθ.	επίθετο	σχολ. βιβλ.	σχολικό βιβλίο «Λατινικά Γ' Λυκείου» (των Μ. Πασχάλη – Γ. Σαββαντίδη)
επιρρ.	επιρρηματικός	υπερθ. / ΥΠΕΡΘ.	υπερθετικός
επίρρ.	επίρρημα	ΥΠΕΡΣ.	υπερσυντέλικος
ημιαποθ.	ημιαποθετικό	υποκ.	υποκείμενο
θετ. / ΘΕΤ.	θετικός	φων.	φωνή
θηλ.	θηλυκό		
κείμε. / Κ.	κείμενο		

Περιεχόμενα

Πρόλογος	3
Συντομογραφίες	4
Μάθημα III: Η περιπέτεια της Ανδρομέδας	7
Μάθημα V: Ένας «λάτρης» του Βιργίλιου	21
Μάθημα VI: Οι νόμοι	33
Μάθημα VII: Ετοιμασίες για ξεχειμώνιασμα	43
Μάθημα XI: Η Ρώμη και η Καρχηδόνα	54
Μάθημα XIII: Πώς η γνώση νίκησε τη δεισιδαιμονία	71
Μάθημα XIV: Ένα φοβερό όνειρο	85
Μάθημα XV: Τα ήθη των Γερμανών	103
Μάθημα XX: Πίσω από τις κουρτίνες ή πώς ο Κλαύδιος έγινε αυτοκράτορας	117
Μάθημα XXI: Πώς πήρε το όνομά του το Pisaurum	135
Μάθημα XXIV: Το πάθημα ενός ψεύτη	151
Μάθημα XXV: Πώς ένα σύκο στάθηκε αφορμή να καταστραφεί η Καρχηδόνα	168
Μάθημα XXVII: Το πνεύμα ωριμάζει όπως οι καρποί	186
Μάθημα XIX: Ο Οκταβιανός, ο παπουτσής και το κοράκι	204
Μάθημα XXXI: Η γενναιότητα δε βγαίνει πάντα σε καλό	223
Μάθημα XXXIV: Ο Σκιπίωνας ο Αφρικανός και οι λήσταρχοι	244
Μάθημα XXXVI: Μια απόπειρα δωροδοκίας	264
Μάθημα XXXVIII: Η μοίρα της Καικιλίας	282
Μάθημα XLII: Ο Κικέρωνας και η συνωμοσία του Κατιλίνα	298
Μάθημα XLIII: Η οργή της μάνας	315
Μάθημα XLIV: Η ζωή των τυράννων	335
Μάθημα XLV: Μια επιστολή στα ελληνικά αναπτερώνει το ηθικό των πολιορκημένων	352

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Θέματα θεωρίας Συντακτικού

Απαρέμφατο	375
Σουπίνο	376
Γερούνδιο	376
Γερουνδιακό και Παθητική Περιφραστική Συζυγία	377
Μετοχή	379
Ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη	381
Ο προσδιορισμός του τόπου	382
Ο προσδιορισμός του χρόνου	383

Ο προσδιορισμός της αιτίας ή του αναγκαστικού αιτίου	384
Ο προσδιορισμός του σκοπού	384
Ακολουθία των χρόνων της υποτακτικής	386
Δευτ. επιρρ. αιτιολογικές προτάσεις	387
Δευτ. ουσιαστικές προτ. που εκφράζουν αιτία	387
Δευτ. επιρρ. τελικές προτάσεις	388
Δευτ. επιρρ. συμπερασματικές προτάσεις	389
Δευτ. επιρρ. χρονικές προτάσεις	390
Δευτ. επιρρ. υποθετικές προτάσεις	394
Δευτ. επιρρ. εναντιωματικές προτάσεις	396
Δευτ. επιρρ. απλές παραβολικές προτάσεις	396
Δευτ. αναφορικές προτάσεις	397
Δευτ. ουσιαστικές πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις	399
Δευτ. ουσιαστικές βουλητικές προτάσεις	400
Δευτ. ουσιαστικές συμπερασματικές προτάσεις	402

Θέματα θεωρίας Γραμματικής

Αλφάβητο	405
Τονισμός	406
Συλλαβισμός	406
Πτώσεις	407
Α΄ κλίση	407
Β΄ κλίση	408
Γ΄ κλίση	410
Δ΄ κλίση	412
Ε΄ κλίση	412
Επίθετα Β΄ κλίσης	414
Επίθετα Γ΄ κλίσης	415
Παραθετικά επιθέτων	418
Παραθετικά επιρρημάτων	421
Ανώμαλα επιρρήματα	422
Αντωνυμίες	423
Ρήματα (ομαλά και ανώμαλα)	437
Ενεργητική Περιφραστική Συζυγία	473
Παθητική Περιφραστική Συζυγία	475
Ελλειπτικά ρήματα	477
Απαντήσεις στις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου	479
Επαναληπτικά θέματα προσομοίωσης	559
Απαντήσεις στα επαναληπτικά θέματα προσομοίωσης	569
Ευρετήριο σημαντικών συντακτικών Παρατηρήσεων	573

3.4. Ε.Λ. *Silius animum tenerum habebat.*

Π.Λ. *Tradunt / tradebant Silius animum tenerum habere.*

3.5. Ε.Λ. *Monumentum eius, quod Neapoli iacebat, (Silius) pro templo habebat.*

Π.Λ. *Tradunt monumentum eius, quod Neapoli iaceat, Silius pro templo habere.*

Π.Λ. *Tradebant monumentum eius, quod Neapoli iaceret, Silius pro templo habere.*

4. Άλλες συντακτικές ασκήσεις

4.1. *Ultimis annis vitae suae in Campania se tenebat:* Να κλιθεί το ρήμα της πρότασης, κάνοντας ταυτόχρονα τις αναγκαίες αλλαγές.

Ultimis annis vitae meae in Campania me tenebam.

Ultimis annis vitae tuae in Campania te tenebas.

Ultimis annis vitae suae in Campania se tenebat.

Ultimis annis vitae nostrae in Campania nos tenebamus.

Ultimis annis vitae vestrae in Campania vos tenebatis.

Ultimis annis vitae suae in Campania se tenebant.

4.2. *quod Neapoli iacebat:* Να δικαιολογηθεί η πτώση του τοπικού προσδιορισμού *Neapoli*. Στη συνέχεια να αντικατασταθεί από τον κατάλληλο τύπο των λέξεων *Italia, Roma, Athenae, Carthago, domus*.

→ Η στάση σε τόπο εκφράζεται εδώ με απρόθετη αφαιρετική (τοπική), γιατί πρόκειται για όνομα πόλης γ' κλίσης.

in Italia / Romae / Athenis / Carthagine / domi.

[Για την εκφορά της στάσης σε τόπο βλ. σχολ. βιβλ., κείμ. 28, Παρατήρηση 1.]

4.3. Να μεταφραστούν στα λατινικά: *αλληλοτιμούμαστε, αλληλοτιμάστε, αλληλοτιμούνται.*

→ *Inter nos honoramus.*

Inter vos honoratis.

Inter se honorant.

Αλληλοπάθεια

Στη λατινική γλώσσα, επειδή δεν υπάρχει αλληλοπαθητική αντωνυμία, η αλληλοπάθεια εκφράζεται με τους εξής τρόπους (βλ. σχολ. βιβλ. κείμ. 4, Παρατήρηση 3, και Βιβλ. καθηγ., σελ. 21):

α. με την πρόθ. *inter* + αιτιατική πληθ. των προσωπικών αντωνυμιών: π.χ. *inter nos amamus* (= αλληλοαγαπιόμαστε), *inter vos amatis* (= αλληλοαγαπιέστε), *inter se amant* (= αλληλοαγαπιούνται).

β. με την επανάληψη του υποκειμένου σε πλάγια πτώση ως αντικείμενου του ρήματος: π.χ. *alius alium amat* (= ο ένας αγαπά τον άλλο).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η αλληλοπάθεια μπορεί να εκφραστεί και με τη χρήση του επιθέτου *mutuus*, -a, -um (= αμοιβαίος): π.χ. *mutuo amore devincti sunt* (= είναι δεμένοι μεταξύ τους με αμοιβαία αγάπη).